Монашка мудрост

Писмо деветто:

Создателот дувна во тебе
и ти даде жив дух

Благодатта е, едноставно речено, малечок или голем дар од Божјото бесконечно, Божествено, богато изобилие, коешто Он љубезно го раздава од Неговата бескрајна добрина. Он прифаќа сè што ние од благодарност Му принесуваме: восхит, љубов, богослужба, пеење и славословие, коишто произлегуваат од полното знаење за Бога. Добриот Господ го прифаќа сето ова од нас, а освен тоа и нè наградува давајќи ни уште повеќе од Своето - „Твое од твоите.„ Он ни раздава од Неговото сопствено богатство и ние, кои сме сиромашни, слепи и сакати, се збогатуваме од Него. Он Самиот секогаш ја има истата благосостојба: таа не се намалува нуту се зголемува. О колку несфатлива величина! Он ги збогатува сите! Илјадници и илјадници и миријади и миријади ги збогати и станаа свети, а Неговото богатство си останува истото.
Затоа, дете мое, најпрво од сè да знаеш дека секое добро почнува од Бога. Не постои добра мисла којашто не е од Бога ниту пак лоша мисла која не е од ѓаволот. Па, што и да е добро што мислиш, зборуваш или правиш дар е од Бога. Секој совршен дар е одозгора (Јаков 1, 17). Сè што имаме е дар од Бога; ние свое немаме ништо.
Така, секој што ја посакува благодатта и сака Бог непречено да му ја даде, најпрво мора правилно да го сфати своето сопствено постоење, „да се спознае себеси„. Ова е вистината: дека сè има свое потекло и ако не му го научиш почетокот, неговиот исход нема да биде добар за тебе.
Значи, почетокот и вистината се состојат во тоа да сфатиш дека си ништо - нула - и дека сè дошло во постоење од ништо. Он рече, и тие се јавија; заповеда и - се создадоа (Пс. 148, 5). Он рече и земјата настана. Зеде глина и го оформи човекот. Без душа, без ум. Само глинен човек. Тоа е твоето постоење. Ние сите сме тоа - земја и кал.
Тоа е првата лекција за оној којшто сака не само да прими благодат туку и да ја задржи со себе засекогаш. Од ова се стекнува полното знаење и тоа го раѓа смирението. Не само празни зборови и изрази на смирение туку да ја исповеда вистината на цврст темел: „Јас сум земја, јас сум глина; јас сум кал.„ Таа е нашата прва мајка. А со оглед дека по земјата се гази и ти, бидејќи си земја, треба да бидеш газен. Ти си кал; безвреден си. Те разнесуваат наваму натаму; од тебе градат разни предмети. Како неупотреблив материјал се преобразуваш од едно нешто во друго. Сеедно, Создателот дувна во тебе и ти даде дух на живот. И оттогаш стана разумен човек. Зборуваш, работиш, пишуваш, поучуваш; стана машина Божја. Сепак, немој да заборавиш дека твојот корен е земјата. И ако Оној Којшто ти го дал духот посака и си го земе назад, пак ќе се претвориш во глина за тули. Затоа, 'Сеќавај се на твојот крај и нема да грешиш до крајот на вековите' 3 (Сир. 7, 39).
Ова е првата причина којашто не само ја привлекува благодатта туку и ја зголемува и ја задржува. Благодатта го воздигнува умот до првото созерцание на природата. Без ваквиот почеток човекот добива мала

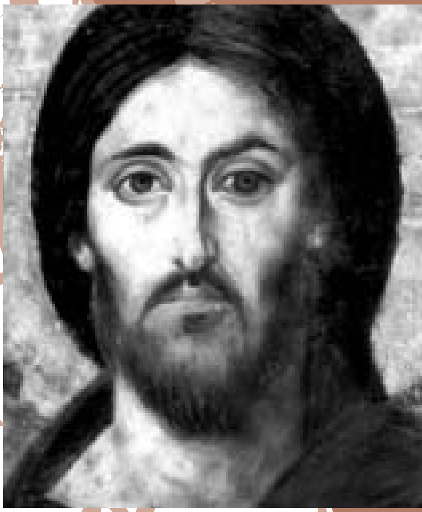

благодат, но по некое време ја губи, бидејќи не гради на цврста основа, туку се бори со методи и техники.

На пример, велиш ’Грешен сум’, но длабоко во себе се сметаш себеси за праведен. Тогаш нема како да ја одбегнеш прелеста. Благодатта сака да остане, но бидејќи ти сè уште вистински не си ја пронашол вистината, таа по неопходност мора да те напушти. Затоа што, без сомнение, ќе почнеш да веруваш во она што ти го велат помислите: дека си нешто што не си. Затоа, благодатта не се задржува.

Бидејќи нашиот противник е голем експерт, пронаоѓач на злото и создател на секоја прелест: подготвен е да нè сопне во секое време. Тој од светлина стана темнина и знае речиси сè. Тој Му е непријател на Бога и сака сите нас да нè направи Негови непријатели. И конечно, тој е зол дух и лесно се меша со духот којшто Бог ни го даде. Затоа тој го зема нашиот малечок мотор и го вози како што сака.

Гледа кон што тежнее желбата на душата и на кој начин Бог ѝ ја дава Својата помош и наеднаш прикажува слични нешта за да нè опрелести.

Постојат битки коишто човекот ги знае и ги одбегнува. Но, постојат други, за коишто не е свесен, бидејќи борбата е умствена и тешко му е да ги препознае.

Постојат промени во душата, движења во умот, заболувања и промени на телото.

Создателот, Којшто ја вообличи глината, го направи нашиот состав од четири елементи: суво, влажно, топло и ладно.

Оттука, неопходно е за човекот постојано да страда, соодветно на промените на секој од елементите. Тоа значи да се суши, да се топи, да се загрева или лади. А ако особините на некој од елементите станат прекумерни, телото неизоставно ќе се разболи, а од тоа и душата ќе страда.

Тогаш умот е неспособен да ги прави своите умствени движења, зашто страда заедно со телото.

Телото ти е пресушено од сончевата жега? И умот е исто така исушен. Нападнато е од влага и млитавост кога врне? Тогаш умот исто така омлитавува. Кога дува ветар телото е студено? Тогаш жолчката значително се зголемува, умот се затемнува и претежнуваат фантазиите. Значи, во сите овие промени, дури и да е присутна, благодатта не е активна затоа што ние сме премногу слаби. Но нашиот непријател, ѓаволот, знае како да се бори со нас при секоја од овие промени. Тој за време на сушните напади те стврднува како камен, за да негодуваш и да бидеш непослушен. Кога е ладно, знае како да ти ја олади ревноста, да те направи студен и нечувствителен за светоста. Кога е жешко знае како да те раздразни и вознемири, и не ти дозволува да ја распознаеш вистината. Бидејќи, како што рековме, крвта прекумерно надоаѓа и преку топлината ги надразнува желбата и гневот - страсниот дел на душата. А кога е влажно предизвикува поспаност, разлабавеност, тромост, и наполно го парализира телото. Во сите тие случаи душата страда заедно со телото, и покрај тоа што е духовна и бестелесна.

Со благодатта е слично. Кога му пристапува на човекот, таа не ја менува неговата природа, туку ги полни и преполнува - толку колку што душата на тој човек може да поднесе - оние особини и добри својства со коишто неговата природа е надарена. Благодатта може и да ги намали или да ги отстрани природните слабости.
Како што човекот прво беше вообличен а потоа оживеан со здив, така праксата мора да □ претходи на теоријата. С□ што се прави со телото се нарекува ’пракса’, а пак она што се прави со умот е ’теорија’. Невозможно е да се стигне до теорија без пракса. Затоа бори се сега во с□ што изискува праксата, и духовните нешта ќе си дојдат сами по себе.
Ете, научи дека си глина, кутар и гол. Сега, барај од Оној Којшто може да ја обнови твојата природа да те направи богат. Ти, сеедно дали ќе ти даде многу или малку, заблагодари Му на својот Доброчинител. И не фали се со туѓите нешта како да се твои. Ќе ја примаш благодатта со болка и со солзи. И потоа со солзи, благодарење и страв Божји ќе ја задржиш. Неа ревноста и жарот ја привлекуваат, а со ладнокрвност и негрижа таа се губи.
Христос не бара ништо од тебе за да ти ги даде Неговите свети дарови, освен да признаеш дека с□ добро што ти се случува доаѓа од Него. Сочувствувај со оној што нема дарови. Не го осудувај затоа што нема дарови нарекувајќи го грешник, расипан, лош, дрдорко, крадец, блудник, лажго. Ако го достигнеш ова знаење, нема никогаш да осудуваш никого, дури и да го видиш да прави смртен грев, бидејќи веднаш ќе си речеш: „Тој ја нема Твојата благодат, Христе мој, и затоа греши. Да ме оставиш мене, јас ќе правам и полоши работи. Ако стојам, тоа е затоа што Ти ме држиш. Овој брат прави онолку колку што може. Тој е слеп. Не можеш да очекуваш да гледа кога нема очи! Сиромашен е. Не можеш да бараш богатства од него. Направи го богат. Дај му очи да гледа.„
Ако бараш правда во што и да е - кога ближниот те онеправдува, кога не те почитува, кога те измачува, те повредува, па дури и да заговара против твојот живот - неправеден си ако мислиш дека тој е причината или ако острастено го критикуваш. Бидејќи бараш од него нешто што Господ не му го дал. Ако ме разбираш во потполност што ти кажувам, нема никого да го сметаш одговорен за неговите недостатоци колку и да се големи, а единствено ти самиот ќе бидеш одговорен за с□.
Постојат тројца непријатели што се борат против човечкиот род: демоните, нашата сопствена природа и навиката. Освен овие нема други. Тргни го ѓаволот кој го тиранизира целото човештво и сите ние ќе бидеме добри. Гледаш кој треба да се обвини: него треба да го мразиш и да го проколнуваш и да го сметаш за свој непријател с□ до крајот.
Другиот непријател што го спомнавме е природата. Откако човекот ќе сфати што

е светот во суштина, неговата природа се противи на законот на духот и стреми кон сè што ја уништува душата. Еве го другиот непријател којшто треба да се мрази цел живот, да се критикува и обвинува.
И имаме уште и трет непријател: навиката. Кога еднаш ќе пораснеме научени да правиме секаков вид зло, тоа ни станува навика и зема место на наша втора природа со гревот како нејзин закон. Ова исто така бара слична борба, за да може Господ да ги смени нашите лоши навики и да нè ослободи од нив. Ете го, значи, третиот непријател којшто заслужува потполна омраза.
Затоа, ако сакаш твојот ближен да биде добар во сè како што посакуваш, тргни ги од него овие тројца непријатели со благодатта што ја имаш. Ова е правдата, ако сакаш да ја најдеш: моли Го Бога да го ослободи од овие тројца непријатели. И потоа обајцата ќе бидете во хармонија. Инаку, ако бараш да ја најдеш правдата на друг начин, секогаш ќе бидеш неправеден и, следствено, благодатта ќе продолжи со своите доаѓања и заминувања сè додека не најде покој во твојата душа. Човекот има онолку благодат колку што ги поднесува искушенијата со благодарност, и толку колку што го носи товарот на ближниот без да негодува притоа.
Предмет на претходното писмо што ти го пратив беше ’праксата’, а ова што ти го пишувам сега содржи просветлување. Човекот добива просветленост на познанието од праксата, додека самата пракса е слепа. Просветленост се очите преку коишто умот го гледа она што во почетокот не можел да го види.
Значи, сега тој има светилка и очи и гледа на нештата поинаку. На почетокот беше благодатта на праксата, но сега умот ја прими десеткратно. Сега тој се устреми кон небото. Гледа далеку. Има многу поголема способност од порано. Сега му недостасува уште теорија. Како цар, го пронајде престолот и му недостига уште да види, но за тоа ќе зборуваме другпат.
Препиши ги овие писма со мастило, за да не се избришат бидејќи се напишани со молив, и проучи ги за да си го поправиш однесувањето.

Во една друга прилика истиот голем отец заклучи: „Луѓето се делат на завидливи, надмени и останати. Никогаш не сум сретнал од останатите„.

Еден ученик го запамтил овој збор на својот духовен отец: „Оној којшто верува дека парите можат с□, би направил с□ за да ги има.

После една долга расправа со неверниците, забележа авва Исаак:
„За оној којшто верува не постојат прашања. За оној што не верува, не постојат одговори.„ А друг некој додаде: „На многумина верни им недостасува само вистинска вера.„

Говореше авва Титој: „Тешко на оној чијашто вера е стара еден час.„

Еден пустиник од населбата Скит многу се плашеше од смртта, при с□ што беше многу побожен. Кога побара совет од соседот во пустината, овој му одговори: „Голема ли е разликата меѓу гробната јама и нужникот? Не е: и во неа и во него одиме затоа што мораме.„

Му рече авва Даниил на еден почетник којшто многу се плашеше од трпење:
„Тој што се плаши да трпи веќе трпи од она што го плаши.„
На еден друг почетник, којшто непрестајно се обвинуваше себеси за некои ситни работи, му велеше авва Јован:
„Ние обично се обвинуваме за малечки пропусти за да се увериме дека немаме големи.„
Истиот авва го рече истото за оние коишто често се исповедаат, а ништо не менуваат во својот живот:
„Залудно е да им го забрзуваш чекорот на тие што се вртат во круг.„

Му рече учителот на еден млад монах којшто од ден на ден одлагаше една тешка работа:
„Оној што сака да работи, си наоѓа работа, оној што не сака да работи, си наоѓа изговор.

Еден почетник се изговарал:
„Денес сите така прават.„
Му одговри учителот:
„Маните кога ќе преминат во мода стануваат крепости.„

Ученикот на авва Пимен побарал од него дозвола да се посоветува со некој друг пустиножител. А Старецот го предупредил:
„Внимавај, намерата да се посоветуваш речиси секогаш значи да побараш мислење од истомисленик.„

Еден незадоволен монах непрестајно се жалел на својот живот. Нему му рече еднаш авва Висарион:

„Можеби и животот е незадоволен од тебе. И тој сака да живее со оној што го сака.„

На некој друг, којшто му се жалел постојано, авва Макариј му рекол: „Ако си несереќен, помисли на жирафа со воспалено грло или на стоногалка со плускавици.„

Затоа што знаеја дека неговите поуки се куси, го прашаа браќата авва Иларион:
„Авво, како можеме да дознаеме дали сме мудри, вешти или крепосни?
Старецот им одговори:
„Ако знаете што да правите, тоа е мудрост. Ако знаете и да го правите тоа, тогаш сте вешти. А ако навистина и го направите тоа, кај вас е крепоста.„

Говореше за крепоста и блажениот авва Јован:
„Крепоста којашто не ја придружува искушението не е крепост, таа е само хипотеза.„

Го посети еднаш еден монах авва Илија и му рече:
„Познавам еден човек којшто има добро мислење за себе.„
„Да„ му одговори Старецот, „но кога некој има добро мислење за самиот себе, најчесто тоа е единственото добро мислење што го има.„

Еден пустиножител кој слушна дека некој постојано го оплакува своето минато, рече: „Минатото е скршено јајца. Иднината е јајце што треба да се снесе.„

Му се пожали некој на еден пустиножител:
„Авво, почнав да стареам.„
Старецот му одговори:
„Ако сакаш да се научиш да стареш, не мисли на она што староста ти го одзема, туку на она што ти го остава.„

Доборо кажа за староста некој од големите долговечни пустиножители:
„Додека бев млад верував во она што не ми даваше да стареам и тоа ме држи млад и сега кога остарев. Во тоа е тајната.„

Забележа еден пустиножител:
„Таков е животот: кога доволно ќе пораснеме за да ја дофатиме теглата со мед, таа повеќе не нѐ привлекува.„

Го запраша еден збунет млад монах авва Даниил:
„Зошто моите соништа секогаш се вртат околу телесните страсти?„
Старецот одговори:
„Мачките пак, сонуваат глувци.„

Еден Старец, поучен од искуството, рече:
„Толку е лесно незабележано да се излажеме себеси колку што е тешко незбележано да ги излажеме другите.„

За време на еден духовен разговор се пожали еден монах дека не може да се излечи од некоја мана. На ова еден од присутните пустиножители му одговори:
„Постојат корисни зла и не треба да се молиме да бидеме исцелени од нив, зашто тие нѐ чуваат од поголеми зла.„
Во една слична прилика еден друг Старец добро рече:
„Редовно греши оној којшто по секоја цена сака да не греши.„

Го праша еднаш еден монах Старецот:
„Авво, што е надменост?„
„Тоа е во себе да мислиш: Ако проверам дали сум во право значи дека признавам дека можам и да згрешам.„

Во една прилика некој некогаш рече:
„Надменоста треба да се убие; ако само ја раниш, таа не умира.„

Еден монах му се пожали на великиот авва Јован:
„Авво, многумина ме фалат, кажи што да правам?„
А Старецот му одговори:
„Кога некој ти ги лиже нозете запри го дури не почнал да те каса.„

На еден монах којшто претерано го фалеше својот Старец, му рече авва Макариј:
„Внимавај, брате, зашто често ги фалиме другите според почитта што тие нам ни ја укажуваат.„

Прочуена е изреката на оној непознат пустиножител, кој рече:
„Ако ја одбиеш пофалбата, можеби сакаш две.„

На еден монах кога го озборуваше својот брат, му рече авва Јован: „Пред да го исмееш братот пробај да ги натнеш нозете во неговите сандали.„

Се говореше дека авва Памво наполно ги презира парите. Кога го запрашаа зошто ги одбива толку отсечно, Старецот одговори:
„Затоа што и слепите можат да ги видат.„

Го прашаа авва Макариј браќата што беа задолжени да ги служат сиромасите и поклониците:
„Треба ли луѓето да ни благодарат за ова што го работиме?„
„Се разбира„, им одговори, „обидете се на слепец да му дадете очи, ќе ви побара и капаци.„

Кога еднаш го прашаа авва Титој зошто многубројни луѓе се неблагодарни, рече:
„Зашто кога ќе заврши вечерата, веќе не ни треба лажицата.„

Некој некогаш рекол: „Оној што те навредил, тешко ќе ти прости.„

Кога еднаш браќата го замолиле авва Пимен да им говори за молитвата, Старецот рекол:
„Оној што не се моли не може да зборува за молитвата, а оној што се моли, нема потреба да зборува за неа.„

Во бројот на темите што требаше да бидат разгледувани меѓу пустиножителите некогаш на табла беа и жените. Авва Филемон рече:
„Философите коишто веруваат во апсолутната логика никогаш не се обидоа да дискутираат со жена.„

Познато е дека пустиножителите се плашеа од епископите и од жените. Од епископите се плашеа дека ќе ги посветат за свештеници, а од жените бегаа од страв дека во нив ќе ја разбудат телесната страст.

Го прашал еднаш еден монах игуменот:
„Зарем и од постарите жени треба да се плашиме?„
Игуменот му одговорил:
„Старите жени се како прецветани трендафили. Цветот им паднал, но трнчињата си стојат.„

Им говореше еден опитен пустиножител на своите ученици:
„Жената зборува со еден маж, гледа во друг, а мисли на трет.„

П Р Е М И Н

Некој некогаш рекол:
„Благородните жени се неутешни заради гревовите што не ги извршиле.„

И уште: „Годините коишто жената си ги намалува не се изгубени, зашто им ги додава на другите.„

За жените некој добро рекол:
„Најдобриот украс на жената е молчењето. Бидејќи е ретко.„

Еден почетник, восхитен од светоста и мудроста на својот учител, воскликнал:
„Авво, би сакал да те наследам во светоста.„
А великиот авва Јован одговорил:
„Повеќе сакам да ме надвишат, одошто да ме наследат.„

Еднаш на пат го запрашале еден пустиножител од Нитра:
„Авво, дали си среќен?„
Тој поминувајќи им одговорил:
„Не сум имал време да мислам на тоа.„

Гледајќи како кај пустиножителите доаѓаат многумина од празна љубопитност, еден пустиножител воздивнал:
„Толкумина луѓе денес не знаат како да го губат времето сами.„

Еден пустиножител, обидувајќи се да проникне во душата на безбожникот, рекол:
„Најтежок миг за еден безбожник е кога ќе почувствува благодарност, а не знае на кого да му заблагодари.„

Некој пустиник откако се вратил од пат ја нашол својата келија разурната. И само што сакал да го проколне оној што го направил тоа, си го гризнал јазикот сеќавајќи се на Старецот кој рекол:
„Проколни еден човек и ќе добиеш два гроба.„

Авва Титој слушајќи ги богословите од Александрија рече:
„Да ги задолжеше Бог богословите да ги напишат десетте заповеди, ќе ги имавме илјада.„

Еден брат го праша својот пустиник за Божјите заповеди:
„Авво, што значат зборовите не изговарај го името Божјо напразно?„
А аввата му одговори:
„Тоа значи дека не смее да се пцуе напразно.„
Рече еднаш авва Исаија:
„Ако Црквата нема храброст да ги изнесе своите идеи, тоа не е затоа што ѝ недостасува храброст, туку затоа што ѝ недостасуваат идеи.„

Еден Старец гледајќи еден пес помисли:
„Песот има толку пријатели затоа што мафта со опашката, а не со јазикот.„

И на крајот, од толкава мудрост некои и натаму тапкаа во темнина. Така некој монах, после многу години поминати во пустина, молел:
„Боже, ако Си навистина секаде, како сум тогаш јас на некое друго место?„